aglasem.com

FOR HARYANA CLASS 11 PREPARATION

HBSE Class 11 Syllabus 2027 Sanskrit

EXAM	YEAR	TYPE	SUBJECT
Haryana Class 11	2027	Syllabus	Sanskrit

हरियाणा विद्यालय शिक्षा बोर्ड

पाठ्यक्रमस्य अङ्कानां च अध्यायवारविभागः (2026-27)

श्रेणीः - एकादशी विषयः - संस्कृतम् कोडः - 526

सामान्यनिर्देशाः :-

1. सम्पूर्णपाठ्यक्रमस्य आधारे एका वार्षिकी परीक्षा भविष्यति।
2. वार्षिकी परीक्षा 80 अङ्कानां भविष्यति एवञ्च आन्तरिकं मूल्याङ्कनं 20 अङ्कानां भविष्यति।
3. आन्तरिकमूल्याङ्कनस्य कृते निम्नानुसारम् आवधिकं मूल्याङ्कनं भविष्यति :-

(i) **6 अङ्कानां कृते** - द्वयोः सैट (SAT) इत्यनयोः पूर्वबोर्डपरीक्षाणाञ्च आयोजनं भविष्यति। तासु परीक्षासु अन्तिमान्तरिकमूल्याङ्कने 4+2=06 अङ्कानां भाराङ्को भविष्यति।

(ii) **2 अङ्कयोः कृते** - एका अर्द्धवार्षिकी परीक्षा भविष्यति। यस्याः अन्तिमान्तरिकमूल्याङ्कने 2 अङ्कयोः भाराङ्को भविष्यति।

(iii) **2 अङ्कयोः कृते** - शिक्षकाः कक्षा-कक्षयोः सहभागितायाः (CRP) कृते मूल्याङ्कनं करिष्यन्ति एवञ्च अधिकतमौ द्वौ अङ्कौ अन्तिमान्तरिकमूल्याङ्कने दास्यन्ति।

(iv) **5 अङ्कानां कृते** - छात्राः परियोजनाकार्यं करिष्यन्ति। यस्य अन्तिमान्तरिकमूल्याङ्कने 05 अङ्कानां भाराङ्को भविष्यति।

(v) **5 अङ्कानां कृते** - छात्राणाम् उपस्थितेः अनुसारेण अधिकतमाः 05 अङ्काः प्रदीयन्ते :-

75% तः	80% पर्यन्तम्	= 01 अङ्कः
80% तः उपरि	85% पर्यन्तम्	= 02 अङ्कौ
85% तः उपरि	90% पर्यन्तम्	= 03 अङ्काः
90% तः उपरि	95% पर्यन्तम्	= 04 अङ्काः
95% तः उपरि		= 05 अङ्काः

पाठ्यक्रमस्य संरचना (2026-27)

श्रेणीः - एकादशी विषयः - संस्कृतम् कोडः - 526

क्रम-संख्या	आकलनबिन्दवः			अङ्काः
1.	**खण्डः 'क' अपठितावबोधनम्** • अपठितं गद्यांशं पठित्वा प्रदत्तप्रश्नानाम् उत्तराणि यथानिर्देशं संस्कृतेन लिखत			10
2.	**खण्डः 'ख' रचनात्मक-कार्यम्** • यथानिर्दिष्टप्रार्थनापत्रं पठित्वा मञ्जूषायां प्रदत्तशब्दैः उचितरिक्तस्थानानि पूरयत • छन्दाधारितानां प्रदत्तप्रश्नानाम् उत्तराणि संस्कृतभाषया लिखत • अलङ्काराधारितानां प्रदत्तप्रश्नानाम् उत्तराणि संस्कृतभाषया लिखत			5 6 6
3.	**खण्डः 'ग' पठित-अवबोधनम् (पाठ्यपुस्तकम्)**			
	पाठसंख्या	**पाठानां नामानि**	**आकलनबिन्दवः**	
	1.	वेदाऽमृतम्	• गद्यांशस्य हिन्दीभाषया सप्रसङ्गसरलार्थम् • पद्यांशस्य हिन्दीभाषया सप्रसङ्गसरलार्थम् • द्वयोः सूक्त्योः भावार्थं लिखत **अथवा** श्लोकस्य अन्वयं मञ्जूषातः उचितपदानि चित्वा पूरयत • गद्यांशं पठित्वा प्रश्नानाम् उत्तराणि संस्कृतेन पूर्णवाक्येन लिखत • श्लोकं पठित्वा प्रश्नानाम् उत्तराणि संस्कृतेन पूर्णवाक्येन लिखत • रेखाङ्कित / स्थूलपदानि आधृत्य कोष्ठकात् प्रश्ननिर्माणकरणम् • कविपरिचयाधारितानां प्रदत्तप्रश्नानाम् उत्तराणि • रचनापरिचयाधारितानां प्रदत्तप्रश्नानाम् उत्तराणि	4 4 4 3 3 4 4 4
	2.	परोपकाराय सतां विभूतयः		
	3.	मानो हि महतां धनम्		
	4.	सौवर्णशकटिका		
	5.	आहारविचारः		
	6.	सन्ततिप्रबोधनम्		
	7.	विज्ञाननौका		
	8.	कन्थामाणिक्यम्		
	9.	ईशः कुत्रास्ति		
4.	**खण्डः – 'घ' अनुप्रयुक्त-व्याकरणम्** • सन्धेः कारकस्य समासस्य च परिभाषां हिन्दीभाषया उदाहरणञ्च संस्कृतभाषया लिखत			6
5.	**खण्डः – 'ङ' बहुविकल्पीयाः प्रश्नाः** • **पाठाधारित-अभ्यासात्** - सन्धिः/ सन्धिच्छेदः, समासः/विग्रहः, प्रत्ययः संयोगः वियोगश्च, उपपदविभक्तिः, पर्यायपदम्, विलोमपदम्, विशेषण-विशेष्यपदम्, उच्चारणस्थानानि			17
			योगः	80
			आन्तरिक-मूल्याङ्कनम्	20
			सम्पूर्णाङ्काः	100

प्रथमः पाठः - वेदाऽमृतम्

मन्त्राणां सस्वरगानस्य मन्त्राणामर्थानां च भावार्थबोधनम्। अन्वयस्य ज्ञानप्रदानम्। वेदानां परिचयः हिन्दीभाषया। मन्त्रेषु आधारितानां प्रश्नोत्तराणाम् एकपदेन पूर्णवाक्येन च उत्तरप्रदानस्य अभ्यासः। सन्धेः समासस्य च सामान्यज्ञानप्रदानम्। पाठान्तर्गत-अभ्यासकार्यम्।

द्वितीयः पाठः - परोपकाराय सतां विभूतयः

कथाग्रन्थपरिचयः लेखकपरिचयः गद्यवाचनस्य गद्यांशस्य सरलार्थज्ञानस्य गद्यांशाधारितानां प्रश्नोत्तराणाम् उपमावाचकानां योजनस्य पाठे आगतानां पर्यायपदानां विलोमपदानां विशेष्य-विशेषणपदानाञ्च ज्ञानप्रदानम्। पाठान्तर्गत-अभ्यासकार्यम्।

तृतीयः पाठः - मानो हि महतां धनम्

ग्रन्थपरिचयः कविपरिचयः पद्यवाचनस्य पद्यांशस्य सरलार्थज्ञानस्य अन्वयस्य ज्ञानप्रदानं पद्यांशाधारितानां प्रश्नोत्तराणाम् उत्तरप्रदानस्य च अभ्यासः। उपपदविभक्तीनां ज्ञानप्रदानम्। पाठे आगतानां पर्यायपदानां विलोमपदानां रिक्तस्थानपूर्तेः च ज्ञानप्रदानम्। पाठान्तर्गत-अभ्यासकार्यम्।

चतुर्थः पाठः - सौवर्णशकटिका

कथाग्रन्थपरिचयः लेखकपरिचयः नाट्यांशवाचनस्य नाट्यांशस्य सरलार्थज्ञानस्य नाट्यांशाधारितानां प्रश्नोत्तराणाम् उत्तरप्रदानस्य च अभ्यासः। समानार्थकपदानां विशेषण-विशेष्यपदानां उचितमेलनस्य सन्धि-प्रत्ययानाञ्च ज्ञानप्रदानम्। पाठान्तर्गत-अभ्यासकार्यम्।

पञ्चमः पाठः - आहारविचारः

पाठपरिचयः लेखकपरिचयः गद्यवाचनस्य गद्यांशस्य सरलार्थज्ञानस्य पद्यांशाधारितानां प्रश्नोत्तराणाम् एकपदेन पूर्णवाक्येन च उत्तरप्रदानस्य अभ्यासः। पाठे आगतानां पर्यायपदानां विलोमपदानां कर्तृपदानां क्रियापदानाञ्च ज्ञानप्रदानम्। एकवचने बहुवचने वाक्यपरिवर्तनस्य अभ्यासः। पाठान्तर्गत-अभ्यासकार्यम्।

षष्ठः पाठः - सन्ततिप्रबोधनम्

पाठपरिचयः, कविपरिचयः पद्यवाचनस्य पद्यांशस्य सरलार्थज्ञानस्य पद्यांशाधारितानां प्रश्नोत्तराणाम् एकपदेन पूर्णवाक्येन च उत्तरप्रदानस्य अभ्यासः। रिक्तस्थानपूर्तेः अभ्यासः। पर्यायपदानां विलोमपदानां विशेष्य-विशेषणपदानां प्रत्ययानाञ्च ज्ञानप्रदानम्। पाठान्तर्गत-अभ्यासकार्यम्।

सप्तमः पाठः – विज्ञाननौका
पाठपरिचयः कविपरिचयः पद्यवाचनस्य पद्यांशस्य सरलार्थज्ञानस्य अन्वयस्य ज्ञानप्रदानं पद्यांशाधारितानां प्रश्नोत्तराणाम् उत्तरप्रदानस्य च अभ्यासः। रिक्तस्थानपूर्तेः संस्कृतपदानां वाक्येषु प्रयोगः भिन्नप्रकृतिपदानां सन्धि-प्रत्ययानाञ्च अभ्यासः। पाठान्तर्गत-अभ्यासकार्यम्।
अष्टमः पाठः - कन्यामाणिक्यम्
पाठपरिचयः लेखकपरिचयः नाट्यांशवाचनस्य नाट्यांशस्य सरलार्थज्ञानस्य नाट्यांशाधारितानां प्रश्नोत्तराणाम् उत्तरप्रदानस्य च अभ्यासः। पर्यायपदानां विलोमपदानाञ्च ज्ञानप्रदानम्। पाठान्तर्गत-अभ्यासकार्यम्।
नवमः पाठः - ईशः कुत्रास्ति
पाठपरिचयः कविपरिचयः पद्यवाचनस्य पद्यांशस्य सरलार्थज्ञानस्य अन्वयस्य ज्ञानप्रदानं पद्यांशाधारितानां प्रश्नोत्तराणाम् उत्तरप्रदानस्य च अभ्यासः। पर्यायपदानां विलोमपदानां सन्धि-सन्धिविच्छेदपदानां प्रत्ययानाञ्च अभ्यासः। पाठान्तर्गत-अभ्यासकार्यम्।

मासिकपाठ्यक्रमस्य शिक्षणयोजना (2026-27)

श्रेणीः - एकादशी विषयः - संस्कृतम् कोडः - 526

मासाः	पाठ्यपुस्तकस्य नाम	पाठ्यबिन्दवः	शिक्षणस्य कालांशाः	पुनरावृत्तेः कालांशाः
अप्रैल	शाश्वती भाग-1 पाठाधारितं व्याकरणम्	उच्चारणस्थानानि प्रथमः पाठः - वेदाऽमृतम् मन्त्राणां सप्रसङ्गहिन्दीव्याख्या अभ्यासश्च कविपरिचयः रचनापरिचयश्च सन्धिः - सन्धेः परिभाषा भेदानां नामानि च दीर्घसन्धिः गुणसन्धिश्च कारकम् - परिभाषा भेदानां परिचयश्च कर्ता कारकम् समासः - परिभाषा भेदानां परिचयश्च पठितपद्यांशाद् एवम् अपठितगद्यांशात् प्रश्नोत्तराणाम् अभ्यासकार्यम्	1 5 2 5 3 2 2	2
मई	शाश्वती भाग-1 पाठाधारितं व्याकरणम्	द्वितीयः पाठः - परोपकाराय सतां विभूतयः गद्यानां सप्रसङ्गहिन्दीव्याख्या अभ्यासश्च कविपरिचयः रचनापरिचयश्च स्वरसन्धिः - वृद्धिसन्धिः, यण्-सन्धिः समासः - अव्ययीभावसमासः कारकम् – कर्मकारकम् अलङ्कारः - अनुप्रासः छन्दः - अनुष्टुप् प्रत्ययः - क्त्वा, ल्यप् पठितगद्यांशाद् एवम् अपठितगद्यांशात् प्रश्नोत्तराणाम् अभ्यासकार्यम्	 5 2 2 1 1 1 1 2 4	2
जून		**ग्रीष्मावकाशेषु संस्कृतसम्बद्धगतिविधयः यथा :-** • पोस्टर-चार्ट-प्रोजेक्टनिर्माणम् (सन्धि-समास-कारकादयः) • क्रियापदलेखनम् • निजसम्बन्धीनां नाम्ना शब्दरूपाणां निर्माणम् • सूक्तिलेखनम् अथवा श्लोकलेखनम् • पाठाधारित-कठिनशब्दानाम् शब्दकोषनिर्माणम् • स्क्रेप-पुस्तकनिर्माणम्		

जुलाई	शाश्वती भाग-1 पाठाधारितं व्याकरणम्	परीक्षायाः कृते पुनरावृत्तिकार्यम् तृतीयः पाठः - मानो हि महतां धनम् चतुर्थः पाठः - सौवर्णशकटिका पद्यानां नाट्यांशानां च सप्रसङ्गहिन्दीव्याख्या अभ्यासः कविपरिचयः रचनापरिचयश्च सन्धिः - अयादिसन्धिः समासः - तत्पुरुषसमासः कारकम् - करणकारकम् प्रत्ययः - तुमुन्	 4 4 1 1 1 1	7 1 1
अगस्त	शाश्वती भाग-1 पाठाधारितं व्याकरणम्	पञ्चमः पाठः - आहारविचारः गद्यानां सप्रसङ्गहिन्दीव्याख्या कविपरिचयः रचनापरिचयश्च सन्धिः - व्यञ्जनसन्धेः परिभाषा भेदानां परिचयश्च कारकम् - सम्प्रदानम् समासः - तत्पुरुषस्य भेदानां परिचयः प्रत्ययः - क्त, क्तवतु अलङ्कारः - उपमा छन्दः - इन्द्रवज्रा पठितगद्यांशाद् एवम् अपठितगद्यांशात् प्रश्नोत्तराणाम् अभ्यासकार्यम्	5 3 1 3 2 1 1 2	2
सितम्बर	रचनात्मककार्यम्	पठितापठितावबोधनम् प्रार्थनापत्राधारितरिक्तस्थानपूर्तिः प्रत्ययः - मतुप्, तसि, तसिल् **अर्द्धवार्षिकी परीक्षा**	5 2 3	2
अक्तूबर	शाश्वती भाग-1 पाठाधारितं व्याकरणम्	षष्ठः पाठः - सन्ततिप्रबोधनम् सप्तमः पाठः - विज्ञाननौका पद्यानां सप्रसङ्गहिन्दीव्याख्या कविपरिचयः रचनापरिचयश्च सन्धिः - व्यञ्जनसन्धिः - श्चुत्व, ष्टुत्व समासः - द्विगुः, कर्मधारयः प्रत्ययः - कृदन्त - तव्यत्, अनीयर् कारकम् - अपादानम् पठितपद्यांशाद् एवम् अपठितगद्यांशात् प्रश्नोत्तराणाम् अभ्यासकार्यम्	4 4 2 2 2 1 2	1 1

नवम्बर	शाश्वती भाग-1 पाठाधारितं व्याकरणम्	परीक्षायाः कृते पुनरावृत्तिकार्यम् अष्टमः पाठः- कन्थामाणिक्यम् गद्यानां नाट्यांशानां च सप्रसङ्गहिन्दीव्याख्या कविपरिचयः रचनापरिचयश्च सन्धिः - विसर्गसन्धेः परिभाषा भेदानां परिचयश्च प्रत्ययः - शतृ, शानच् समासः - बहुव्रीहिः अलङ्कारः - यमकः छन्दः - उपेन्द्रवज्रा कारकम् – सम्बन्धकारकम्	 4 2 2 1 1 1 1	7 2
दिसम्बर	शाश्वती भाग-1 पाठाधारितं व्याकरणम्	नवमः पाठः - ईशः कुत्रास्ति पद्यानां सप्रसङ्गहिन्दीव्याख्या कविपरिचयः रचनापरिचयश्च उपपदविभक्तयः कारकम् - अधिकरणम् सन्धेः पुनरावृत्तिः समासः - द्वन्द्वः प्रत्ययः - त्व, तल् (तद्धित) टाप् ङीप् (स्त्री) पठितपद्यांशात् एवम् अपठितगद्यांशात् प्रश्नोत्तराणाम् अभ्यासकार्यम्	4 4 1 4 1 2 2	2
जनवरी	शाश्वती भाग-1 रचनात्मककार्यम्	पाठानां पुनरावृत्तिः पठितापठितावबोधनं पुनरावृत्तिश्च		10 2
फरवरी	शाश्वती भाग-1 रचनात्मककार्यम्	परीक्षायाः कृते पुनरावृत्तिः पठितापठितावबोधनस्य पुनरावृत्तिः प्रार्थनापत्राधारितरिक्तस्थानपूर्तिः अनुप्रयुक्तव्याकरणस्य पुनरावृत्तिः	 12	8
मार्च		**वार्षिकी परीक्षा**		

विशेषकथनम् –

- विषयशिक्षकेभ्यः मन्तव्यो दीयते यत् ते छात्राणां शब्दावल्याः अवधारणायाश्च स्पष्टतां वर्धनाय अध्यायेषु प्रयुक्तायाः शब्दावल्याः परिभाषात्मकशब्दानां टिप्पणीपुस्तिकां सज्जीकरणाय च निर्देशितं कुर्युः ।

निर्धारितपुस्तकम् :-

- शाश्वती भाग-1 एकादशीकक्षायाः कृते पाठ्यपुस्तकम् – BSEH प्रकाशनम्

प्रश्नपत्रस्य प्रारूपम् (2026-27)

श्रेणीः - एकादशी विषयः - संस्कृतम् कोडः - 526

कालः - त्रयः होराः

प्रश्नानां प्रकारः	अङ्काः	संख्या	विवरणम्	पूर्णाङ्काः
वस्तुनिष्ठप्रश्नाः	1	1	17 बहुविकल्पीयाः प्रश्नाः पाठाधारित-अभ्यासात् 3 बहुविकल्पीयाः प्रश्नाः अपठितगद्यांशतः	20
अतिलघूत्तरात्मकप्रश्नाः	1	8	9 रिक्तस्थानपूर्तेः प्रश्नाः 14 एकपदेन उत्तरत प्रश्नाः 7 पूर्णवाक्येन उत्तरत प्रश्नाः	30
लघूत्तरात्मकप्रश्नाः	2	5	11 पूर्णवाक्येन उत्तरत प्रश्नाः	22
दीर्घ-उत्तरात्मकप्रश्नाः	4	2	2 सप्रसङ्गव्याख्यात्मकप्रश्नाः	8
कुल		**16**		**80**

दक्षता	प्रतिशतः	अङ्काः
ज्ञानम्	40	32
बोधः	30	24
अनुप्रयोगः	20	16
कौशलम्	10	8
योगः		**80**